

ORTODOKS KİLİSESİ'NDE İLAHİ YAZMA VE OKUMA SANATI

15.11.2020

Çok sık Ortodoks Kiliselerinin duvar ikonalarında yeryüzündeki Kiliselerde insanların İlahi Litürji'yi icra ettikleri şekilde, Meleklerin de semadaki Litürji'yi icra ettikleri resmedilir.

Önceki vaazımızda anlattığımız üzere, Melekler ve insanlar, yeryüzünün ve gökyüzünün Rabbine birlikte tapıyoruz. Aziz Melekler; Herşeye Hükmeden'in göklerdeki tahtının etrafında nasıl durmaksızın Kutsal Teslis'e terennüm edip şükrediyorlarsa, biz de, yeryüzündeki tahtı olan Kutsal Altarın etrafında, niyazlarımız ve İlahi Litürji'ye (ve diğer Kutsal Ayınlara) mahsus yakarılarımızın yanı sıra, Kutsal Teslis'e terennüm edip şükrediyoruz.

İncil Yazarı Matta'nın bize aktardıklarına göre, Fısıh Yemeğinin sonunda, Rab Kendisi de, aynen böyle yaptı: "Bir ilahi söyledikten sonra dışarı çıkıp Zeytin dağına doğru gittiler." (Matta 26,30) Yani Rab ve öğrencileri Paskalya Bayramına özgü ilahileri söyleyerek Tanrı'ya övdüler. Aynı şekilde Aziz Elçiler de İlahi Litürji'yi icra ettikleri toplantılarda bunu devam ettirdiler.

İlahi Litürji'de ruhanilerin okudukları belirli dualar ve niyazların yanı sıra, müminlerin de terennüm ettikleri ilahilerin yer alması, Kilisemizde gelenek haline gelmiştir. Bu şekilde Melekleri örnek almakla birlikte iç dünyamız sakinleşir, huzurla dolar, kalplerimiz de manen yukarıya (Tanrı'ya) doğru yükselir.

Aziz Pederlerimiz, kilise ilahilerinin, müminlerin kalplerine olumlu tesirini vurgularlar. Devamında bu konuyla ilgili, üç tanıklık gösterelim: "İlâhî terennüm etmek insan ruhunu sakinleştirir, esenliği getirir, üzüntüyü giderir, insana teselli ve neşe kazandırır." (Büyük Aziz Vasilios) Büyük Aziz Atanasios'a göre: "İlahi söylemek yüreğin karışıklığını, huzursuzluğunu ve acımasızlığını düzeltir; kederin yaralarını iyileştirir". Altınağzlı Yuhanna ise: "İlahi okunan yerlerde hava bile kutsanı!" diyor.

Ancak, Kilisemizin Sinodal Kanunlarına göre, ilahi okumanın amacı, konser misali, müminlerin kulaklarını hoşnut etmek değildir. Altınağzlı Yuhanna "Kilise tiyatroya benzemez, dolayısıyla ilahileri zevk almak için dinlemiyoruz" diyor. Kaldı ki, ilahicilerin ses ve musiki yeteneklerinin gösterişini yapma fırsatı hiç değildir.

İlahiler, sırf insanları duygulandırmak için okunmaz. İlahi okumanın amacı insan ruhuna huşu, nipsis¹, uyanıklık, kendine karşı dikkatli olma çabası, samimi pişmanlık, kendini Tanrı'ya verme ve Tanrı'ya sevme hissi ve etkin duayı sağlamaktır; öyle ki insan Tanrı'ya şükran ve teşekkürünü yoğun bir şekilde ifade edebilsin.

Aynı zamanda ilahiler (kilise müziği) aracılığıyla Tanrı sözünün çeşitli kavramları net ve melodik bir şekilde müminlere sunulur ki herkes onları iyi anlayabilsin. Nitekim ilahilerin büyük bir kısmı Kutsal Kitap ve Mezmurlardan alıntılanmış ayetlerdir.

Bu nedenle, Kilisemizin ilahicilere tavsiyesi; müminlerin ilahilerin sözlerini anlayabilecek ve ortak ibadete katılabilecek şekilde ilâhileri terennüm etmeleridir. Sonuçta ilahiler; müminleri eğiten, vurgulu tarzda okunan dualardır.

Yıl boyu kiliselerimizde terennüm edilen ilahilerin sözlerine dikkatimizi verirsek, bu ilahilerde Ortodoks inancının esas doktrinsel ve ahlaki öğretilerinin, ayrıca her gün andığımız Mesih'in, Pek kutsal Meryem Ana'nın, Aziz Elçilerin ve azizlerin hayatlarında yaşanan ana olayların anlatıldığını göreceğiz.

Bunun kanıtı ise şudur: Eskiden ilahiyat okumamış hatta bazıları sadece okuma yazma bilen kişiler mevcuttu. Ne var ki bu tahsil görmemiş kişiler Kutsal Aynılara gönülden katıldıklarından ötürü imrenilecek derecede zengin teolojik bilgilere ve kutsallığa sahiptiler. Tabii ki bu parlak sonuca erişmelerinde ayinlere katılmalarının yanında manevi mücadelelerini de hesaba katmalıyız.

Madem İlahi Litürji esnasında, kulaklarımızı hoşnut etmek için değil de, dua etmek için terennüm ediyoruz, haliyle Ortodoks Kiliselerinde enstrüman kullanma geleneği yoktur. Belki org çalmak gibi bir gelenek dinleyicilere sanatsal bir haz yaratabilir ancak duaya odaklanmalarını sağlamaz.

Ortodoks Kilisesinde, İlahi Litürji esnasında, vokal müziğin kullanılması, ruhumuzu duaya yönlendirmekte, böylece Kutsal Efharistia'nın en yüce noktası olan Kutsal Emanetlere hissedar olma anına iman ve arzuyla ulaşmaktayız. Önceden kutsanmış Armağanlar Ayin Metninde yazılmış olduğu gibi: "İmanla ve sevgiyle yaklaşalım ve sonsuz yaşamın paydaşları olalım".

Sevgili kardeşlerim, Kilisemizin ilahi yazma ve okuma sanatı bizim için değerli bir manevi mirastır. Kilise tarihi boyunca parlamış olan

¹ Kötü düşüncelerden, hayallerden ve güdülerden (ve bunlara bağlı ayartılardan) uzak durmaya çalışan zihinsel ve mânevî tutum. Tanrı'dan uzaklaşmama amaçlı uyanıklık, kendine dikkat ve kendini kontrol hâli.

büyük şair ve bestecilerin verdikleri meyvelerdir. Sanatsal değeri aşılmazdır bu nedenle günümüze dek canlı bir şekilde muhafaza edilmiştir. Müminlere hayat, ilham ve kutsallık bahşetmektedir. Ne var ki ilahilerin sözlerini takip edebilmemiz için; ilaveten ilahilerin derin anlamları ruhumuza deymesini istiyorsak, dikkatli olup çaba sarfetmeliyiz. Ama elde edeceğimiz manevi kâr buna değer çünkü saklı bir hazine bulmuşçasına manen faydalanacağız. Amin.